

Toplumsal Cinsiyetle ilgili Kuramlar

► Kuramlar neden önemlidir?

Psikanalitik kuram

- ▶ Libido: «biyolojik ve toplumsal cinsiyeti organize eden, biyolojik temelli cinsel enerji»
«yaşam içgüdüsünü (eros) çalıştıran enerji türü»
- ▶ Psikoseksüel Gelişim Dönemleri ve Toplumsal cinsiyet ile İlişkisi

-
- ▶ Bu gelişim dönemlerinin hemen her birinde bireyin **cinsel ilgisi (libido)** bedeninin belli bir bölgesine yönelmektedir.

Oral ve anal d6nemler

- ▶ Doęumdan itibaren erkek ve kız çocukların cinsiyet deneyimleri aynıdır.
- ▶ Oral d6nemde, ocuk annesinin kendisinden ayrı olduğunun farkında değildir.
- ▶ Anal d6nemde yeni bir atışma: Tuvaletin ne zaman ve nereye yapılacağının kontrol6.

Fallik d6nemlerde

- ▶ çocuklar kadın ve erkekler arasındaki farklılıkları anlamaya başlarlar.
- ▶ Beş yaş civarı cinsel kimlikleri oluşmaktadır.
- ▶ Erkeklik merkezdedir.
- ▶ Kastrasyon anksiyetesi
- ▶ Oedipus kompleksi?
- ▶ Kız çocuklar için süreç daha karmaşıktır.
- ▶ Ebeveynle özdeşleşme

Gizil (Latent) dönem

- ▶ Cinsel dürtülerin bastırıldığı, nispeten sakin bir dönemdir.

Genital evre (Ergenlik)

- ▶ Gizil evre süresince bastırılmış olan cinsel dürtüler, erinlikteki fizyolojik değişimlerin bir sonucu olarak bütün güçleriyle yeniden ortaya çıkarlar.

Kuramın genişletilmesi ve eleştiriler

- ▶ İki cinsiyetlilik
- ▶ Sigmund Freud – anatomi kaderdir
- ▶ Erik Erikson

Toplumsal Cinsiyet Kuramları

- ▶ Nancy Chodorow – anneden ayrılma / bireyleşme / bağımsız olma
- ▶ Carol Gilligan – kadınlar ahlaki olarak daha mı az gelişmiştir?
- ▶ Sandra Bem – Psikanalitik kuram erkek merkezlidir

Toplumsal Cinsiyetle ilgili Kuramlar

BİYOLOJİK AÇIKLAMALAR - SOSYOBİYOLOJİK KURAM

Biyolojik Açıklamalar

- ▶ Cinsiyet farklılıkları biyolojik faktörlere (üreme organlarına, hormonlara, beyin yapısına vb) bağlı kalınarak açıklanır.
- ▶ Annelik iç güdüsü?
- ▶ Kadın ve erkek beyni farklı mıdır?

Hormonlarla ilgili açıklamalar

▶ Genetik Mekanizma → Hormonal Aktivite → Davranış

Sosyobiolojik kuram

- ▶ Temel olarak, organizmaların **hayatta kalma, üreme ve gelecekte hayatta kalacak ve üreyecek bir soy bırakma** potansiyellerini en yükseğe çıkarma çabasında olduklarını iddia eder.

Sosyobiologlar;

- ▶ **Kadınların** doğurabildikleri ve bebeklerini sütleriyle besleyebildikleri için **ilgi ve bakım** yönelimlidirler.
- ▶ **Erkekler** de fiziksel olarak daha güçlü ve saldırgan oldukları için **savaşçı ve avcı rolünü** üstlenmişlerdir.

Sosyobiologlar;

- ▶ *Üreme ve anababalık yatırımı*
- ▶ Eş seçimi - Kadınlar güzel, Erkekler zengin

Sosyal Öğrenme Kuramı

▶ Albert Bandura

- ❖ Uygulama fırsatı varsa yeni tepkiler kazanılabilir
- ❖ Davranış olumlu sonuçlara yol açıyorsa kazanılır ve sürdürülür

Sosyal Öğrenme Kuramı

- ▶ **Toplumsal cinsiyet rollerinin sosyal davranış üzerindeki etkisi**
 - ▶ MISCHEL

Sosyal Öğrenme Kuramı

- ▶ Başkalarının davranışlarının gözlenmesi
- ▶ Pekiştirme ya da ceza uygulamaları (Edimsel koşullanma)
- ▶ Taklit aracılığıyla

Sosyal öğrenme kuramı

- ▶ Medyanın etkisi

Ana- babalar

- ▶ Kız ve erkek çocuklar her zaman kendi cinsiyetlerinden ana-babalarını mı model alırlar ?

Bilişsel Gelişim Kuramı (Kohlberg)

- ▶ Cinsiyet rolü kazanımını **çocuğun bilişsel süreçleriyle** açıklar.
- ▶ Kendini sosyalleştirme – sosyalleşmeye aktif katılım
- ▶ Fiziksel görünüm çocukların bilişsel yargılarını etkiler – Jean Piaget

Bilişsel tutarlılık

- ▶ Bilişsel tutarlılık gereksinimi ve korunması
 - ❖ Erkekler erkek gibi, kadınlar kadın gibi görünür
- ▶ Çocuklar için bu tutarlılığın sürdürülmesi....
- ▶ Çocukların kendilerini **bir kız ya da erkek olarak kimliklemeleri**
- ▶ Çocuklarda **cinsiyet rollerine ilişkin** bilişsel tutarlılık gereksiniminin sonuçları....

► Cinsiyet rolü gelişiminde üç dönem; (Kohlberg)

- ❖ *Cinsiyeti Etiketleme*
- ❖ *Cinsiyetin Kararlılığı*
- ❖ *Cinsiyetin Değişmezliği*

-
- Bilişsel süreçler davranış üzerinde ne kadar belirleyici?
 - Toplumun ya da kültürün rolü ?

Toplumsal Cinsiyet Şeması

- ▶ Bem
- ▶ Sosyal öğrenme + Bilişsel gelişim
- ▶ Cinsiyete ilişkin bilişsel bir çağrışımlar ağı:

Cinsiyet Şeması

- ▶ Bilgileri şema temelinde işleme ve organize etme

Toplumsal Cinsiyet Şeması

- ▶ Kadın ya da erkek özelliklerinin algılanmasında ve bilginin işlenmesinde temel oluşturan bir çerçevedir.

Cinsiyetleri tipleştirme ya da ayrıştırma

- ▶ Cinsiyetleri tipleştiren ya da ayrıştıran bireyler?

Cinsiyetleri tiipleştiren ya da ayrıştıran bireyler

- ▶ **Kültürün kadın ve erkek olarak tanımladığına** uyan ve buna göre bilgi işleyen bireylerdir.
- ▶ Benlik kavramları?

Cinsiyetleri tiplendirmeyen/ ayrıştırmayan bireylerse

- ▶ Kendilerini bakım verici ya da baskın olarak tanımladıklarında bu özelliklerin cinsiyetle bağlantısını kurmazlar.

► Cinsiyetleri Tipleřtirmeyen Çocuklar yetiřtirebilir miyiz?

Bem Cinsiyet Rolü Envanteri

- ▶ Kadınsılık ve erkeksilik boyutu?
- ▶ Kadınsılık (K), Erkeksilik (E) ve Sosyal Beğenirlik (ne K ne de E)
- ▶ K ve E puanlarından hareketle **cinsiyet rolleri kadınsı, erkeksi, androjen ve belirsiz- farklılaşmamış....**
- ▶ Androjenlik kavramı ? (erkek anlamına gelen andro + ile kadın anlamına gelen gyne).

Androjenlik kavramı

- ▶ Avantajları
- ▶ Dezavantajları

Toplumsal Cinsiyet Şemasıyla Bilgi İşleme

- ▶ Martin ve Halverson
- ▶ Cinsiyet şemaları

Cinsiyet Őemalarının iŐlevleri....

- ▶ Davranışı yönetme (uygun davranışı seğme ve sergileme)
- ▶ Bilgiyi organize etme
- ▶ Bilgiye temel olma, eksik bilgileri doldurma

Şematik bilgi işlemede hata...

- ▶ Özgün bilginin bozulmasına yol açar.
- ▶ Kalıpyargıların pekiştirilmesi

Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargısının Ögeleri

- ▶ Martin ve ark.
- ▶ Toplumsal Cinsiyetle ilişkili Ögeler:
 - ▶ Rol davranışları
 - ▶ Meslekler
 - ▶ Kişilik özellikleri
 - ▶ Fiziksel görünüm
- ▶ Ögelerin bağlantıları

Sosyal Rol Kuramı

- ▶ Sosyal rol nedir?
- ▶ Sosyal roller farklı olduğu için kadın ve erkek arasında farklılık oluşur.
- ▶ Roller değişirse farklılıklar da değişir

Benlik Sunuđu Modeli (Toplumsal Cinsiyetle Bağlantılı Davranışın İnteraktif Modeli)

- ▶ Deaux ve Major
- ▶ Model davranışın sergilenmesiyle ilgili, kazanılmasıyla değil
- ▶ Davranışı neler etkiliyor?
- ▶ Algılayan,
- ▶ Aktör,
- ▶ Ortam (durumsal ipuçları)

Çok Faktörlü Toplumsal Cinsiyet Kimliği Kuramı

- ▶ Spence
- ▶ Toplumsal cinsiyetle ilişkili etmenler:
- ▶ Toplumsal cinsiyet kimliği ya da benlik kavramı (kendini kadınsı ya da erkeksi duyumsama)
- ▶ Araçsal ve dışavurumcu kişilik özellikleri
- ▶ Toplumsal cinsiyetle ilgili ilgiler, roller, tutumlar
- ▶ Cinsel yönelim

- ▶ Kişilerin benlik kavramı genellikle biyolojik cinsiyetle paralel